

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ И УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ОБЩИНА СЛИВЕН

Изготвена в съответствие с указанията на МОСВ от Асоциация на еколозите от
общините в България

Октомври 2005 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ.....	стр.
БИОГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РАЙОНА.....	стр.
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ, СРЕЩАЩИ СЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СЛИВЕН И РЕЖИМИ НА ПОЛЗВАНЕ.....	стр.
ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ХАРАКТЕРНИ ЗА ПОЗЕМЛЕНИЯ ФОНД И ФОНД НАСЕЛЕНИ МЕСТА И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СТОПАНСКИ ДОБИВИ.....	стр.
ОПАЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ.....	стр.
УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ С ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ.....	стр.
ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ.....	стр.
ТАРИФА ЗА ТАКСИТЕ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ И ДРУГИ ПРИРОДНИ БИОЛОГИЧНИ РЕСУРСИ ОТ ЗЕМИ, ГОРИ, ВОДИ И ВОДНИ ОБЕКТИ - ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ.....	стр.
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	стр.

ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ

Лекарствените растения са забележителни и ценни поради съдържащите се в тях биологичноактивни вещества, способни да влияят в различни посоки върху жизнените процеси, протичащи в организма на животните и човека. Основните от тях са алкалоиди /около 900 открити до сега вида/, гликозиди, сапонини, витамини, ензими, етерични масла, фитонциди, мазнини, фосфати, восъци, въглехидрати, дъбилни вещества, белтъчини, растителни хормони, неорганични вещества. Това им качество ги прави изключително актуални и за нашия съвременник. Особено се засили интересът към лечебните растения в последните години с рязкото спадане на темпа за създаване на нови синтетични лекарствени средства, предизвикал истинския лекарствен взрив през първите 10 - 15 години след Втората световна война. Наред с това беше открит и ефекта на въздействието на привидно неактивните, наричани до сега баластни, вещества, които обаче имат голямо значение за ускоряване или намаляване резорбцията или метаболизирането в организма, проникването в тъканите, излъчването с урината и жлъчката на активните вещества. То води често до полезни и желани изменения на ефектите от основните биологичноактивни съставки на растенията.

Особеното географско положение на нашата страна като южна граница на средноевропейската флора, северна на средиземноморската и западна за източноазиатската определя действително богатото разнообразие на българската флора / 3567 вида/ и в частност на лечебните растения. Установяването на общия брой растения, употребявани като лечебни, е сравнително трудна задача. Според някои автори техният брой, имайки предвид данните от народната медицина, фитохимичните, фармакологичните и терапевтични изследвания, е 750 /21%/, а според други не повече от 250 - 300. Според търговските номенклатури на доскорошните монополисти по добива и реализацията на билки - "Билкокооп" и Държавно аптечно предприятие, у нас се заготвят 336 дроги от 248 вида. От тях 207 /85%/ са представители на дивата ни флора, а 37 /15%/ са интродуцирани и се отглеждат като хранителни, технически и декоративни растения.

Повечето лечебни растения в България се отнасят към биологичния тип на многогодишните тревисти растения - 49%. Едногодишните видове са 19 %, храстите 15 % , а дърветата 11 %. Най-малочислен е типът на двугодишните видове -6 %. Размножаването е основно чрез семена или спори, но при голяма част от многогодишните видове е застъпено вегетативното размножаване.

Най-голям процент от видовете български лечебни растения се срещат в поясите на широколистните, смесени и иглолистни гори - 92 %. Не малка част са плевелни и рудерални видове, развиващи се в планините и низините до 1500 м.н.в. Около 40 вида се култивират, като от тях по - голямата част са елементи на озеленяването и вторично се използват и за получаване на дроги. 14 вида се използват пряко по предназначение. Най-широко място в създадените плантации имат диланка, медицинска ружа, маточина, лавандула, мента, градински чай, а по-рядко жълт мак, *Salvia sclarhea*, чувен, бял трън, невен, лайка...

В морфологично отношение използваните дроги се разпределят приблизително така - корени - 25 вида, коренища - 6, грудки - 1, листа - 32, стръкове - 73, цветове и съцветия - 24, плодове - 13, кори - 7, семена - 2.

БИОГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РАЙОНА

Община Сливен заема площ от 1366 км² и има население от **148 416** .хил. души, от които **112 962**..хил. души живеят в градският център и Кермен и 47 села В община Сливен се очертават два района в релефно отношение: на север – полупланински и планински, а на юг равнинен. Град Сливен е разположен в подножието на южните склонове и хълмисти разклонения на Сливенската планина (1181 м), с която започва Източна Стара планина. На юг и югоизток е отворен към Сливенското поле. Надморската му височина варира от 180 до 300 м.

Община Сливен е разположена в Среднобългарския биогеографски район , подрайон на Източна Стара планина, който обхваща ниските /до 700 м н.в./ части на планината - Върбишка, Сидовска, Карнобатска, Камчийска, Айтоска и Еминска планина.

Климатът в района е преходноконтинентален с различия в отделни участъци. От север Старопланинската верига спира прииждането на студени въздушни маси, а от юг и югозапад Рила, Родопите и Осогово са преграда за топлите. Нахлуването на континентални въздушни маси се извършва през Източна Стара планина и Черно море, често придружавано от силни ветрове. Общо взето се създава климатичен тип, който има белези както на умереноконтинентален, така отчасти и на преходносредиземноморски.

Преобладават гори от мизийски бук, габър и горун, а също така от цер и благун. Срещат се и вторични съобщества от келяв габър. Най-характерното за растителността на подрайона, което дава биогеографския му облик и подчертава влиянието на Черно море, са формациите от източен бук. За разлика от Странджа обаче тук липсва вечнозеления подлес от колхидски тип.

В подрайона са локализирани находища на ендемитите **айтоска ливадина** (*Poa aitosensis*) и **черноколева тлъстига** (*Sedum tschernokolevii*), както и на редките видове - реликтът **арабска етионема** (*Aethionema arabicum*), и **пирамидалносъцветна къпина** (*Rubus thyrsiflorus*), които се срещат единствено тук в България.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ, СРЕЩАЩИ СЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СЛИВЕН И РЕЖИМИ НА ПОЛЗВАНЕ

В таблицата са посочени данни за 194 вида лечебни растения, установени по литературни данни на територията на община Сливен. Със знака “ * “ са обозначени българските наименования, обобщаващи няколко сходни и много близки трудно различаващи се видове. Не са включени защитените по Закона за защита на природата лечебни растения и някои други изключително рядко използвани видове.

В графата “режим” е цитиран режимът на ползване от естествени находища, определен със Заповед № РД - 173 / 03. 02. 2005 година на Министъра на околната среда и водите, издадена на основание чл. 10, ал. 1,2 и 3 от Закона за лечебните растения. Изцяло забранени за събиране от естествени находища са:

- | | |
|------------------------------|---------------------|
| - бенедиктински трън | - пролетен горицвет |
| - лечебна диланка | - волски език |
| - лечебен исоп | - бодлив залист |
| - страшниче | - исладски лишей |
| - едроцветна какула | - катраника |
| - момина сълза | - бял оман |
| - жълт мак /жълта папаронка/ | - сантонинов пелин |
| - бял риган | - панчичева пищялка |
| - бухалковиден плаун | - жълт смил |
| - червена хвойна | - обикновен плаун |
| - цистозира. | |

Под специален режим на опазване и ползване са поставени 10 вида лечебни растения:

- | | |
|------------------|-----------------------|
| - червен божур | - елшовиден зърнастец |
| - лечебна иглика | - лазаркиня |
| - лудо биле | - лечебен ранилист |
| - | |

за които ежегодно се определят максимално допустими количества за добив от естествените им находища , което е отразено в таблицата. количествата билки от тези видове се разпределят по билкозаготвителни пунктове от РИОСВ Стара Загора и Бургас за община Котел. За тях не бива да бъде издавано позволително за добив без представен документ за отпусната квота.

Билките, добити от лечебни растения, поставени под специален режим на опазване и ползване, е необходимо да се придружават до крайния потребител с необходимите документи за произход - позволителни, фактури, документи за отпусната квота или удостоверяващи култивираното им отглеждане...

Ограниченията и забраните, наложени със заповедта не се отнасят за количествата билки, добивани за лични нужди.

ВИД	INDEX LATINUS	ДРОГА	РЕЖИМ
-----	---------------	-------	-------

Жълт равнец	<i>Achillea clypeolata</i>	стрък, цвят	-
Сбит равнец	<i>Achillea coarctata</i>	стрък, цвят	-
Страшниче	<i>Asplenium Trichomanes</i>	Стрък	забранителен
Вълча ябълка	<i>Aristolochia clematitis</i>	Стрък, корени, коренища	-
Гръмотрън*	<i>Ononis arvensis</i>	корен	-
Дилянка	<i>Valeriana officinalis</i>	корен	забранителен
Медицинска ружа /лечебна/	<i>Althaea officinalis</i>	лист, корен, цвят	забранителен
Сибирски дивесил	<i>Heracleum sibiricum</i>	корен, лист, стрък	-
Синя метличина	<i>Centaurea cyanis</i>	стрък,цветни кошнички	-
Чобанка	<i>Petasites hybridus</i>	коренища, лист	-
Поветица	<i>Convolvulus arvensis</i>	стрък	-
Балканска пищялка	<i>Angelica pancicii</i>	корен, плод	забранителен
Горска пищялка	<i>Angelica silvestris</i>	корен, плод	-
Троскот	<i>Cynodon dactylon</i>	коренища	-
Репей	<i>Arctium lappa</i>	лист, корен	-
Пача трева	<i>Polygonum aviculare</i>	стрък	-
Камшик	<i>Agrimonia eupatoria</i>	срък	-
Бабини зъби	<i>Tribulus terrestris</i>	стрък	-
Росопас	<i>Fumaria officinalis</i>	стрък	-
Босилек /култ./	<i>Ocimum basilicums</i>	стрък	-
Великденче	<i>Veronica officinalis</i>	стрък	-
Калина	<i>Viburnum opulus</i>	корен, плод	-
Върбинка	<i>Verbena officinalis</i>	стрък	-
Глухарче	<i>Taraxacum officinale</i>	корен, стрък, лист	-
Жаблек	<i>Galega officinalis</i>	връхни цветон. клонки	-
Жълт кантарион	<i>Hypericum perforatum</i>	стрък	-
Жълта комунига	<i>Melilotus officinalis</i>	стрък	-
Жълто прозориче	<i>Sedum acre</i>	стрък	забранителен
Змийско мляко	<i>Chelidonium majus</i>	стрък	-
Изсипливче влакн.	<i>Herniaria hirsuta</i>	стрък	-
Изсипливче голо	<i>Herniaria glabra</i>	стрък	-
Мащерка*	<i>Tymus sp. Diversa</i>	стрък	-
Овчарска торбичка	<i>Capsella-bursa pastoris</i>	стрък	-
Черен пелин	<i>Artemisia vulgaris</i>	стрък	-
Пелин	<i>Artemisia abrotanum</i>	стрък	-
Чубрица градинска /култ./	<i>Satureja hortensis</i>	стрък	-
Живениче	<i>Scrophularia nodosa</i>	коренища	-
Риган	<i>Origanum vulgare</i>	стрък	-
Татул	<i>Datura stamonium</i>	лист, семе	-
Синя жлъчка	<i>Cichorium intybus</i>	корени, стрък	-
Маточина	<i>Melissa officinalis</i>	стрък, лист	-
Червено подъбиче	<i>Teucrium polium</i>	стрък	-
Бял равнец*	<i>Achillea millefolium</i>	стрък, цвят	-
Лайка	<i>Chamomilla recutita</i>	цвят, стрък	-
	(<i>Matricaria chamomilla</i>)		
Хвоц	<i>Equisetum arvense</i>	стрък	-

Еньовче*	Galium verum	стрък	-
Лопен	Verbascum densiflorum	цвят	-
Невен /култ./	Calendula officinalis	цвят	-
Черен бъз	Sambucus nigra	цвят, плод, корен, кори	-
Кукувича прожда	Cuscuta europaea	стрък	-
Шапиче*	Alchemilla vulgaris	корен, коренище, стрък	забранителен
Пролетен горицвет	Adonis vernalis	стрък	забранителен
Липа едрolistна	Tilia grandifolia	цвят	-
Липа дребнолистна	Tilia parvifolia (T. cordata)	цвят	-
Липа сребролистна	Tilia tomentosa	цвят	-
Слез	Malva sylvestris	лист, цвят	-
Поточарка	Nasturtium officinalis	стрък	-
Горска ягода	Fragaria vesca	лист, плод	-
Градински чай	Salvia officinalis	лист	-
Жилувляк широк.	Plantago major	лист	-
Жировляк теснол.	Plantago lanceolata	лист	-
Коприва	Urtica dioica L.	корен, лист, стрък	-
Малина	Rubus idaeus	лист, плод	-
Мента*	Mentha spicata complexa	Лист, стрък	-
Водна мента	Mentha aquatica	Лист, стрък	-
Блатна мента	Mentha pulegium	Лист, стрък	-
Къпина *	Rubus sp. diversa	лист, плод	-
Орех	Juglans regia	лист	-
Подбел	Tussilago farfara	лист, цветни кошнички	-
Тетра	Cotinus coggygria	лист	-
Пчелинок	Marrubium vulgare	стрък	-
Шипка	Rosa canina	плод	-
Синя хвойна	Juniperus communis	плод	-
Козя брада	Rumex acetosella	лист, млади стъбла	-
Червен глог	Crataegus monogyna	цвят, плод	-
Бъзак	Sambucus ebulus	корен, цвят, плод	-
Трицветна теменуга	Viola tricolor	стрък	-
Трънка	Prunus spinosa	плод	-
Левурда	Allium ursinum	стрък	-
Черна елша	Alnus glutinosa	кора, лист, съцветия	-
Кориандър	Coriandrum sativum	семе	-
Бял трън /култ./	Silybum marianum	семе	-
Резене	Foeniculum vulgare	семе	-
Багрилно подрумиче	Anthemis tinctoria	стрък, цветни кошнички	-
Мечо грозде	Arctostaphylos uva-ursi	лист	забранен
Дъб	Quercus sp. diversa	кори	-
Чемерика	Veratrum album	коренища, корен	-
Мъждрян	Fraxinus ornis	кора	-
Врабчови чревца	Stellaria media	стрък	-
Исландски лишей	Certaria islandica	талус	забранен
Чувен	Chenopodium bonus	корен	-

	henricus		
Огниче	Chenopodium botrys	стрък	-
Повет	Clematis vitalba	лист, коренище, цвят	-
Мразовец	Colchicum autumnale	семе	-
Дрян	Cornus mas	плод	-
Очанка	Euphrasia officinalis	стрък	-
Змиярник	Arum maculatum	грудки	-
Копитник	Asarum europaeum	коренище, стрък	забранен
Зайча сянка	Asparagus officinalis	коренища, клонки	-
Изтравниче, страшниче	Asplenium trichomanes	стрък	забранен
Лудо биле	Atropa bella-donna	корен, лист	специален
Парички	Bellis perennis	цветни кошнички	-
Лечебен ранилист	Betonica officinalis	корен, стрък	специален
Бяла бреза	Betula pendula	кора, лист, реси, пъпки	-
Кървавиче	Bistorta major	коренища	-
Решетка	Carlina acanthifolia	корен	специален
Червен кантарион	Centaurium erythraea	стрък	-
Обикновена леска	Corylus avellana	кора, плод	-
Наумка	Cynoglossum officinale	стрък	-
Вълнест напрастник	Digitalis lanata	лист	-
Боянка	Erysimum diffusum	лист, съцветия	-
Ветрогон	Eryngium campestre	стрък, корен	-
Брястолисто орехче	Filipendula ulmaria	коренища, стрък	-
Ливадно орехче	Filipendula vulgaris	корен, цвят	-
Бударица	Galeopsis tetrachit	стрък	-
Елшовиден зърнастец	Frangula alnus	кора	специален
Лазаркиня	Galium odoratum	стрък	специален
Багрилна жълтуга *	Genista tinctoria comple	връхни клонки	-
Обикновен здравец	Geranium macrorrhizum	стрък, коренища	-
Зловонен здравец	Geranium robertianum	стрък, корен	-
Кръвен здравец	Geranium sanguineum	коренища	-
Градски омайниче	Geum urbanum	стрък, корен, коренища	-
Бръшлян	Hedera helix	лист	-
Рунянка	Hieracium pilosella	срък, цветни кошнички	-
Блян	Hyoscyamus niger	женски съцветия	-
Бял оман	Inula helenium	коренища	забаранен
Дяволска уста	Leonurus cardiaca	стрък	-
Луличка	Linaria vulgaris	стрък	-
Полска белоочица	Lithosprum arvense	стрък	-
Лечебно птиче просо	Lithosprum officinale	стрък, семе	-
Гитгер	Onopordon acanthium	цветни кошнички	-
Червен божур	Paeonia peregrina	цвят, грудки	споциален
Драка	Paliurus spina-christi	плод	-
Пипериче	Oersicaria hydropiper	стрък	-
Мехунка	Physalis alkekengi	плод	-
Голяма телчарка	Polygala major	стрък	-

Сладка папрат	<i>Polypodium vulgare</i>	коренища	-
Трепетлика	<i>Populus tremula</i>	кори, пъпки, реси	-
Горско прозориче	<i>Potentilla erecta</i>	коренище	.
Пълзящо прозориче	<i>Potentilla reptans</i>	коретища	-
Лечебна иглика	<i>Primula veris</i>	корен, цвят	споциален
Орлова папрат	<i>Pteridium aquilinum</i>	коренища	-
Лечебна медуница	<i>Pulmonaria officinalis</i>	лист, стрък	-
Жълтурче	<i>Ranunculus ficaria</i>	стрък	-
Зърника	<i>Rhamnus catharticus</i>	лист, кора, плод	-
Златовръх	<i>Rhodiola rosea</i>	коренища, корен	-
Бодлив залист	<i>Ruscus aculeatus</i>	коренища, корен	забранителен
Ракита	<i>Salix purpurea</i>	кори	-
Бяла върба	<i>Salix alba</i>	кори	-
Бяла бреза	<i>Betula pendula</i>	Кори, пъпки, лист,	
Дебрянка	<i>Sanicula europaea</i>	стрък	-
Лечебно сапуниче	<i>Saponaria officinalis</i>	коренища	-
Горски енчец	<i>Solidago virgaurea</i>	стрък, цвят	-
Офика	<i>Sorbus aucuparia</i>	плод	-
Брей	<i>Tamus communis</i>	коренища	-
Вратига	<i>Tanacetum vulgare</i>	цветни кошнички	-
Бял имел	<i>Viscum album</i>	стрък	-
Лепка	<i>Galium aparine</i>	стрък	-
Пирей	<i>Agropiron repens</i>	коренища	-
Пресечка	<i>Cnicus benedictus</i>	стрък	забранителен
Ралица	<i>Consolida regalis</i>	цвят	-
Рунянка /миши уши/	<i>Hieracium pilosella</i>	стрък	-
Салеп	<i>Orchis sp. diversa</i>	грудки	забранителен
Кисел трън	<i>Berberis vulgaris</i>	кори, корен, плод	забранителен
Дива тиква	<i>Bryonia alba</i>	коренища	-
Мразовец	<i>Colchicum autumnale</i>	семена	-
Момина сълза	<i>Convallaria majalis</i>	.лист	забранителен
Мъжка папрат	<i>Dryopteris filix mas</i>	Коренища	
Сиротица	<i>Gratiola officinalis</i>	Стрък	-
Кукуряк	<i>Helleborus odorus</i>	Коренища с корен	-
Хмел	<i>Humulus lupulus</i>	Женски съцветия	-
Блатно кокиче	<i>Leukcojum aestivum</i>	Надземни части	специален
Чобанка	<i>Petasites hybridus</i>	Лист, коренища	-
Обикновен киселец	<i>Rumex acetosa</i>	лист	-
Залист	<i>Rumex alpinum</i>	Корен	-
Черен бъз	<i>Sambucus nigra</i>	Корен, цвят, плод	-
Тревист бъз	<i>Sambucus ebulus</i>	Корен, цвят, плод	-
Червено кучешко грозде	<i>Solanum dulcamara</i>	Клонки с лист	-
Черно кучешко грозде	<i>Solanum nigrum</i>	Клонки с лист	-

Челядинка	Marasmius oreades		
Манатарка	Boletus edulis		
Пачи крак	Cautharellus cibarius		
Масловка	Boletus luteus		
Рижика	Lactarius deliciosus		

ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ХАРАКТЕРНИ ЗА ПОЗЕМЛЕНИЯ ФОНД И ФОНД НАСЕЛЕНИ МЕСТА И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СТОПАНСКИ ДОБИВИ

Общината пряко ръководи и управлява устойчивото ползване на билките от общински площи . Според добитите в последните години количества и приблизителната оценка на биологичните ресурси са възможни добиви с икономическо значение от няколко вида лечебни растения, които ще разгледаме по - подробно с кратки данни за растението, видовете дроги, сезоните в които се събират , изискванията към билките и възможните добиви. Те са трудно определяема величина и зависят от много взаимно влияещи се фактори, свързани със собствеността и обработваемостта на земите, климатичните фактори през годината и сезона - /хидрологичния и топлинен режим, ветрове.../, конюктурата на пазара - цени, търсене и предлагане, заетост и материална обезпеченост на населението, наличие на реколта от други растителни видове /грозде, череши, праскови, домати.../, привличащи берачи и др. за това представените количества са доста условни и изменчиви, съобразно условията и влиянието на изборените фактори за съответната година и сезон.

Коприва / *Urtica dioica* L. / - Многогодишно тревисто растение от семейство Urticaceae с дълго пълзящо и разклонено коренище. Стъблата са високи от 30 до 150 см, четириръбести, гъсто покрити с парливи власинки. Листата са срещуположни, дълги 3-15 см и широки от 2 до 8 см, яцевидниедро напилени, в основата си сърцевидни а на върха заострени. Двудомно растение с еднополови цветове.

Расте из необработваеми, буренливи места, предимно на богати на азот почви. Разпорстранено е повсеместно до 1500 м н.в.

Събират се следните видове дроги :

■ **корен /коренище с корен/ (*Radix Urticae*)** - в края на лятото и през есента /септември - ноември/, когато надземната част е отряла или рано напролет /февруари - март/ преди развитие на растението. Изкопават се с копачка или плуг и се измиват със силна струя вода. Не се допуска киснене за да не се извлекат биологично активните вещества. Съгласно БДС пределно допустимото съдържание на влага не бива да надхвърля 12 %, на ситно натрошени части - 2 %, на променени части с тъмнокафяв или черен цвят отвън и кафяв отвътре - 3 %, примеси от други части на растението - 0,5 %, части от други растения - 0,25 %, минерални примеси - 1 %. Не се допуска наличие на плесени, насекоми и ларви. Опакова се в бали /40 кг/.

От 4 кг квежи коренища с корени се получава 1 кг суха билка. При оптимално благоприятно стечение на всички фактори е възможно да се добият до 40 тона корени.

■ **Лист** (*Folium Urticae*) - от края на пролетта до края на лятото при образуване на втори и трети подраст преди или в началото на цъфтеж. Стъблата се косят и се оставят да повехнат около два часа за да не парят силно. След това се отделят листата, като се изхвърлят тези с променен цвят или нападнати от болести и неприятели или от семеносещи растения. Суши се в проветливи навеси или с много обръщания на слънце. Съгласно БДС се допуска влага не повече от 12%, натрошени части под 3 мм - до 3 %, променени части - 2 %, примеси от други части на растението - 1 %, части от други растения - 0,5 %, минерални примеси - 0,5 %. Не се допуска наличие на плесени, насекоми и ларви. Опакова се в бали.

Рандеманът е 5,5 - 6 в зависимост от условията, а възможните добиви до 20 тона.

■ **Стрък** (*Herba Urticae*) - от началото до края на лятото /юни - септември/. Предпочита се втория и третия подраст. Отрязват се облистените стъбла на височина до 35 см от върха. Заготвя се както листта. Допуска се до 12 % влага, до 5 % ситни, до 7 % променени и до 1% други части, до 0,5 % примеси от други растения и менарала. Рандеманът е 5,5 , а възможните добиви до 30 тона. Опакова се в стандартни бали.

■ **Семе** /плод/ (*Fructus (Semen) Urticae*) - рядко се събира при специални поръчки. Опакова се в торби с егализирано тегло.

Лайка / Chamomilla recutita (L.) Rauch/ . Едногодишно тревисто растение от сем. Asteraceae с тънък вретеновиден корен. Стъблото е високо 10 - 60 см, изправено или приповдигащо се, разклонено от основата, голо, набраздено, кухо. Листата последователни, приседнали, пересто наделени, с остри крайни дялове. Цветните кошнички са 1- 2,5 см в диаметър, разположени на дълги до 10 см. дръжки, излизащи от пазвите на листата по върховете на клонките. Расте по тревисти и изоставени места, крайселища, пътища, в посежите до към 1000 м н.в.

Недопустимо е смесването на билката с някои видове подрумичета (р. Anthemis), които са с плътно цветно легло и неприятна миризма, както и с немиризливата лайка (*Matricaria inodora* L.) , която е с плътно съцветно легло и без характерната миризма.

Събират се следните дроги:

- **Цветни кошнички /цвет/** (*Anthodium (Flos) Chamomilae*)- от средата на пролетта до средата на лятото /май - юни/ по време на цъфтеж, когато половината от жълтите тръбести цветчета в кошничките са се разтворили, а езичетата на периферните бели цветчета са в хоризонтално положение. Бере се в сухо време с лайкоберачки. Дължината на дръжката не бива да надхвърля 3 см. Суши се при естествени условия или в сушилня.

Допуска се влага до 12 %, до 5% ситни части , преминаващи през сито с отвори 1 мм, до 2 % потъмнели цветове, до 7% участие на кошнички с по-дълги дръжки, до 1 % примеси от други растения, до 0,25 % минерални съставки. Изисква се съдържание на етерични масла не по-малко от 30 % и над 20 % екстрактивни вещества. Опакова се в кашони от велпапе /3-5 пластни/ или в каси, обложени с натронова хартия. Ситната лайка се опакова в торби с егализирано тегло.

От 5,5 - 6 кг свежа билка се добива 1 кг суха. Възможностите на общината допускат добив до 10 тона.

■ **Стрък (Herba Chamomilae)**- - добива се в същия период от време и при същите качествени изисквания. Дължината на цветоносните стъбла може да бъде от 10 до 30 см от върха на растението в зависимост от изискванията на купувача. Опакова се в стандартни с тегло до 40 кг бали.

Приблизителният рандеман е 5, а възможните добиви са малко по - високи от тези при цвета.

Жиловляк теснолист (Plantago lanceolata L.) - е многогодишно тремвисто растение от семейство Plantaginaceae с късо вертикално коренище и безлистно цветоносно стъбло, високо до 30 см. Листата са разположени в приосновна розетка, с къси дръжки, ланцетно или линейно елиптични, дълти до 30 см и широки до 3 см, с 3 - 7 изпъкнали жилки. Цветовете са разположени в дълъг до 5 см гъст цилиндричен клас на върха на цветоносен стрък с 5 надлъжни бразди.

Расте в ливади и пасища, край пътища и в окопни култури. Разпространен е повсеместно до 2000 м н.в.

Добива се **лист (Folium Plantaginis lanceolatae)** от май до септември. Листата се режат в сухо време след вдигането на росата. Суши се в провтрливи помещения, навеси или в сушилня при температура не по - висока от 40 оС при добра вентилация. Допуска се не повече от 12 % влага; до 2 % ситни части /под 2 мм/; до 2 % потъмнели, избледнели или проядени от насекоми части; до 1 % примеси от други органи на растението; до 1 % части от други растения и 0,5 % минерални примеси. Не се допуска наличие на насекоми, ларви и плесени. Опакова се в бали, обвити със зебло, с тегло до 40 кг.

От 7 кг свежи листа се получава 1 кг суха билка. Възможно е добиването на около два тона листа.

За устойчиво ползване на находищата е необходимо да не се изкубват растения с корените или изрязва цялата розетка в основата ѝ. Да се оставят най-малко 1/3 от растенията с добре развити цветоносни стъбла за осигуряване нормално семенно размножаване.

Широколист жиловлек (Plantago major L.) - Многогодишно тревисто растение от семейство Plantaginaceae. Отличава се от предходния вид по листата, чиято петура е с елиптична или яйцевидна форма и почти толкова дълга, колкото дръжките.

Расте по влажни тревисти места като бурен до 1500 м н.в. Дрогата е **лист (Folium Plantaginis lanceolatae)**

Добивът, заготовката, опаковането и изискванията за устойчиво ползване и по БДС са както при теснолистния жиловлек, като се допуска до 2,5 % ситни и 1,5 % други части от същото растение.

Рандеманът е 5,6 - 6, а възможните добиви до 2 тона.

Бъзак (Sambucus ebulus L.) - Тревисто многогодишно растение от семейство Caprifoliaceae с дълго, разклонено, пълзящо коренище. Стъблото е до 2 м високо, в горната част разклонено, с мека бяла сърцевина. Листата са срещуположни, нечифтоперести, с 5 - 13 продълговати, заострени, напилени листчета. Цветовете са разположени във върхни щитовидни метлици. Плодът е сферичен с диаметър до 5 - 6 мм, тъмносин, до черновиолетов, сочен с три костилчици.

Расте по изоставени места като бурен и като плевел в посеви до 1800 мн.в. Добиват се два вида дроги:

■ **Корен (*Radix Ebuli*)** . Изкопава се с копач през есента /октомври - ноември/ след узряване на плодовете. При изрязването на надземните часди и малките коренчета не бива да се нараняват, тъй като при сушене почерняват. Измиват се с течаща вода и се нарязват на късове с дължина до 10 см, като по - дебелите корени се разцепват на две или четири. При сушене в сушилня температурата не бива да е по-висока от 45 оС.

Ситно натрошените части до 2 мм не бива да бъдат повече от 1 %, примесите от същото растение до 2 %, а променените части до 4 %; влагата до 12 %; , примеси от други видове до 0,5 %, а минералните примеси до 1,5 %.. Не се допускат плесени и насекоми. Опакова се в стандартни бали обвити със зебло.

От 3,5 кг свежа билка се получава 1 кг суха. Предполагаемия добив е в рамките на 15 - 20 тона.

■ **Плод (*Fructus Ebuli*)** - С нож или овощарска ножица се отрязват съплодията с част от общата дръжка с дължина до 1 см през август - септември, когато плодовете са придобили характерното тъмносино обаяние и са в пълна зрялост.

Билката се суши се след почистване в проветливи помещения или в сушилня при температура до 60 - 70 оС. Пресява се и се превява на веялка и сито, след което се опакова полипропиленови торби с егализирано тегло. Дрогата е силно хигроскопична.

Според БДС се допуска влажност до 14 % / в практиката до 10-12 %/; пожълтели, прегорели, незрели, смачкани и др. променени части до 4 %; примеси от други части на растението и части от други видове до по 1 %; минерални примеси 0,5 %. Също не се допуска наличие на плесени, ларви и насекоми.

Рандеманът е 7 - 8, а възможните добиви до 25 тона.

Жълт кантарион (*Hypericum perforatum L.*). Многогодишно тревисто растение от семейство Нурегисеае с хоризонтално пълзящо коренище. Стъблата са изправени с височина до 100 см, цилиндрични с две надлъжни изпъкнали ребра, голи, във горната част силно разклонени.

(Herba Hyperici)

ОПАЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Биологически неоправданата експлоатация е само една страна на общото негативно влияние на антропогенния фактор. С най - големи последствия са урбанизацията, индустриализацията, строежът на пътища, изхвърлянето и натрупването на отпадъци... Наред с това пряко за влошаване състоянието на популациите влияе замърсяването на почвите, резултат на неправилната им експлоатация и химизация за селското стопанство.

Рязката промяна в екологичните условия на средата също води до влошаване състоянието на находищата. Особено силни са последствията от пожари, разораване на естествени тревни ценози, нарушаване на хидрологичния режим. Силно негативно влияние оказва промяната на естествената и характерна за района растителност, предизвикана от неправилно подбрани или изведени лесокултурни мероприятия - голи и изборни сечи, създаване на масиви от монокултури, най - вече от иглолистни видове... В негативна посока действат и разораването или отводняването на ливади и пасища, прекомерната паша, строителството в планините, масовият туризъм, ски спорта...

Върху запасите на лечебни растения силно влияние оказва и начина на експлоатация на находищата. Както подчертахме по - горе нарушава се възстановителния потенциал на популациите, зависещ от биологичните особености на вида и количествата събирани дроги. Неприродосъобразното събиране, липсата на период за възстановяване и покой, нарушаването на нормалното семенно и вегетативно размножаване са основните причини за понижаване възможностите на естествените находища като източник на суровини.

Съвременното българско природозащитно законодателство е структурирано така, че осигурява няколко степени на защита на растенията и в частност на лечебните. Според изискванията на чл. 35 от Закона за биологичното разнообразие растителните и животинските видове от дивата флора и фауна на Република България се опазват в естествената им среда чрез:

1. съхраняване на техните местообитания в Националната екологична мрежа;
2. поставяне на видовете под режим на защита или на регулирано ползване;
3. поддържане или възстановяване на условията в местообитанията, съобразно екологичните изисквания на съответния вид;
4. разработване и прилагане на планове за действие за видове с различна степен на застрашеност;
5. повторно въвеждане в природата на изчезнали видове и попълване на популациите на редки и застрашени видове;
6. контрол и регулиране на неместни видове, които са или биха могли да бъдат въведени целенасочено или случайно в природата и застрашават местни видове

В допълнение се прилагат и мерки за опазването на растителните и животинските видове от дивата флора и фауна извън естествената им среда чрез отглеждане на екземпляри и съхраняване на генетичен материал при контролирани от човека условия.

За защитени на територията на цялата страна се обявяват **591** растителни видове, посочени в приложение № 3., за които се забраняват брането, събирането, отрязването, изкореняването или друг начин на унищожаване на екземпляри в

техните естествени области на разпространение; притежаването, пренасянето, превозването, изнасянето зад граница, търговията и предлагането за продажба или размяна на взети от природата екземпляри. Забраните са валидни за всички жизнени стадии от развитието на растенията. 36 от защитените се считат за доказано лечебни.

Под режим на опазване и регулирано ползване от природата се поставят видовете диви растения, включени в приложение № 4.

В зависимост от състоянието на популациите и биологичните изисквания на отделните видове режимите и условията за ползването им обхващат:

1. предписания за достъп до определени райони;
2. временна или местна забрана за ползване на вида или определени популации;
3. срокове, правила и методи за ползване;
4. въвеждане на разрешителен режим или определяне на квоти за ползване на екземпляри;
5. условия за покупка, продажба, притежаване, предлагане за продажба или транспортиране с цел продажба или изнасяне зад граница на екземпляри или части от тях;
6. условия за отглеждане и размножаване на животински и растителни видове при контролирани от човека условия.

Днес управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки, е регламентирано чрез приетия Закон за лечебните растения / ДВ, бр.29, 2000 г./ . Под разпоредбите му попадат 743 вида, изброени в неговото приложение.

Собствениците на гори, земи и водни площи, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазването им, предвидени от съответните планове, програми и проекти. Забранява се ползването на лечебни растения по начини и средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Ежегодно със Заповед на Министъра на околната среда и водите до 10 февруари се определя специален режим , който обхваща:

- забрана за събиране на билки за определен период от естествени находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
- определяне на годишно допустимо за събиране количество билки по райони или находища;
- разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Събирането на генетичен материал от такива растения с цел култивиране се разрешава със Заповед на министъра на околната среда и водите. Билките се придружават до крайния потребител с документи, разрешаващи събирането и определящи за произход им.

За диворастящите защитени лечебни растения са забранява:

- сеченето, брането, късането, изкореняването, хербаризирането независимо от тяхното състояние и фаза на развитието;
- унищожаването и увреждането на находищата им;
- притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или части от тях;

- събирането на семена, луковици, коренища и други органи.

Изключения се допускат единствено след Заповед на Министъра на околната среда и водите за проучвания на научни институции, създаване и попълване на колекции към природонаучни музеи, висши учебни заведения, дендрариуми; създаване на насаждения за култивирано отглеждане и възстановяване на нарушени популации в природата.

В Защитените природни територии забраните и огараниченията са в съответствие със статута им.

За опазването на билките в Горския фонд се определят превантивни и тукущи мерки, свързани с поддържане на почвите, светлинния, топлинния и водния режим, осигуряване на добро жизнено състояние на популациите... На собствениците на земи от поземления фонд се предоставя информация за лечебните растения на територията на общината и за задълженията и препоръките при земеползването. В устройствените планове на населените места също се включват изисквания за опазването им.

Ползването на лечебни растения от естествени находища, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на издадено разрешително от директора на Държавното лесничество за земи от горския фонд, от Кмета на общината за земи от Поземления фонд или Фонд населени места и областния управител за държавни имоти. Заплащат се съответните такси, с изключение на случаите на частна собственост. В разрешителното за ползване се определят вида на ползването; разрешеното количество билки и генетичен материал по видове морфологични части; района на конкретното находище и начина на ползване.

За лични нужди не се изисква издаването на разрешително и не се заплащат такси. Законът определя понятието **“Билки за лични нужди”** като количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- а) корени, коренища, луковици или грудки - до 1 кг;
- б) стръкове - до 2 кг;
- в) листа - до 1 кг;
- г) кори - до 0,5 кг;
- д) цветове - до 0,5 кг;
- е) семена - до 0,1 кг;
- ж) плодове - до 10 кг;
- з) пъпки - до 0,5 кг;
- и) талус - до 1 кг.

Изкупуването и първичната преработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове, регистрирани в съответната РИОСВ.

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения се осъществява от министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите, от областните управители и кметовете на общините. Предвижда се разработването на Национална стратегия за лечебните растения, организиране на система за наблюдение, оценка и кадастър на диворастящите лечебни растения, създаване на Консултативно -експертен съвет, разработване на раздели към плановете за управление на защитените територии, лесоустройствените планове и общинските екологични програми...

Видовете растения, обявени за защитени по Закона за биологичното разнообразие и попадащи в списъка по приложението, се опазват съобразно разпоредбите на този закон.

За диворастящите защитени лечебни растения се забранява:

1. сеченето, брането, късането, изкореняването, хербаризирането независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
2. унищожаването и увреждането на находищата им;
3. притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
4. събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи.

За защитените лечебни растения се допускат изключения със заповед на Министъра на околната среда и водите, когато екземплярите са предназначени за:

1. проучвания от научни институции, създаване и попълване на колекции към природонаучни музеи, висши учебни заведения, ботанически градини и дендрариуми;
2. създаване на насаждения за култивирано отглеждане;
3. възстановяване на нарушени популации в естествената им среда или за повторното им въвеждане в природата.

За опазване на лечебните растения в земите и горите от горския фонд се определят превантивни и текущи мерки въз основа на дългосрочни и краткосрочни предвиждания.

Те включват поддържане на почвите, светлинния, топлинния и водния режим в местообитанията на лечебните растения, както и дейности и режими за осигуряване на добро жизнено състояние и възстановяване на популациите и ресурсите от лечебни растения.

За приоритетни типове природни местообитания и видове лечебни растения, включително редки или изчезващи, за отделни райони или находища се разработват и прилагат съответни биологични, химични, физико-механични и интегрирани методи и средства за опазване.

Забранява се пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазване на определени видове лечебни растения.

За опазване на лечебните растения в земеделските земи:

1. на собствениците и ползвателите на земеделски земи се предоставя наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения във всяка община;

2. при промяна на предназначението на земеделските земи за неземеделски нужди в докладите за оценка на въздействието върху околната среда или в становището на регионалната инспекция по околната среда и водите, когато не се изисква оценка на въздействието върху околната среда, се посочва въздействието на обекта или дейността върху състоянието и развитието на лечебните растения.

За лечебните растения в земеделските земи се спазват изискванията за тези от Горския фонд.

За опазване на лечебните растения в строителните граници на населените места устройствените схеми и планове включват изисквания за осигуряване опазването на лечебните растения от увреждане и унищожаване. За опазването на лечебните растения във водите и водните обекти включените в плановете за управление на речните басейни изисквания за количеството и качеството на водите отчитат и данните от наблюдението и оценката на лечебните растения. Тези изисквания се прилагат и при издаване на разрешителни за водоползване или ползване на води или водни обекти, съответно при изграждане и експлоатация на водностопански системи и съоръжения

За нарушения на изискванията на закона се предвиждат различни административнонаказателни отговорности - глоби и имуществени санкции от 1000 до 10 000 лв.

Текстове за опазване и регламентиращи процедурите по начина на събиране и заготовка на лечебните растения, се съдържат и в Закона за горите, Закона за опазване на селскостопанското имущество...

УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ С ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения съгласно ЗЛР се осъществява от:

1. министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите;
2. областните управители;
3. кметовете на общините;
4. директорите на дирекциите на националните паркове;
5. ръководителя на Националното управление по горите към Министерството на земеделието и горите.

Управлението на дейностите по култивиране на лечебните растения се осъществява от:

1. министъра на земеделието и горите;
2. кметовете на общините.

Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
2. издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
3. издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
4. предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Кметът на общината контролира ползването на лечебните растения в земите, водите и водните обекти - общинска собственост, в поземления фонд и в населените места.

ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Ползването на лечебните растения е ползването на техните ресурси и включва:

1. събирането на билки от диворастващи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастващи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Позволително за ползване на лечебните растения се издава от:

1. директора на държавното лесничество - когато ползването е от земи и гори от горския фонд, както следва:

а) за горите от Държавния горски фонд - след заплащане на такса в лесничейството;

б) за горите - общинска собственост - след заплащане на такса в общината;

в) за горите - частна собственост, позволително се издава на собственика без заплащане на такса с възможност за преотстъпването му на трети лица - възмездно или безвъзмездно, при свободно договаряне и след регистрирането му в държавното лесничейство;

2. от кмета на общината, когато ползването е от:

а) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;

б) териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

в) територии и акватории извън горския фонд - частна собственост, позволително се издава на собственика по реда на т. 1, буква "в";

3. от областния управител, когато ползването е от земеделските земи, води и водни обекти - държавна собственост, в границите на населените места и в поземления фонд, след заплащане на такса в областната администрация.

За събиране на билки и генетичен материал от диворастящи и култивирани от общината лечебни растения лицата заплащат такси за ползване. Заплатените такси не се връщат, когато ползването не е осъществено или е прекратено преди срока, определен в позволителното за ползване, и е по вина на ползвателя.

Заплатените такси се връщат, когато ползването не е осъществено или е прекратено преди срока, определен в позволителното за ползване, и е по вина на органите, които са го издали и в случаите на непреодолима сила по смисъла на Търговския закон.

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - държавна собственост, се определят с тарифа, одобрена от Министерския съвет, а таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите ПМС. Таксите постъпват в бюджета на съответната община, когато ползването е от находища, намиращи се в общински гори, земи, води и водни обекти в населените места, в горския и в поземления фонд.

Таксите се изразходват за:

1. плановете документи по чл. 50 от Закона за лечебните растения.

2. дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;

3. научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;

4. изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;

5. култивиране и преработка на лечебните растения;

6. обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;

7. други дейности, свързани с управлението и контрола, заложи в ЗЛР.

Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

1. вида на ползването;

2. разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
3. района или конкретното находище;
4. начина на ползване.

Начинът на ползване се определя с наредба за правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, издадена от министъра на околната среда и водите.

Забранява се издаването на позволителни за ползване в нарушение на предвижданията на съответните планове, програми и проекти и на специалния режим, определен по чл. 10, ал. 1 и ежегодната Заповед на Министъра на околната среда и водите.

Изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, се определят с наредба на министъра на здравеопазването и на министъра на околната среда и водите.

Първичната обработка на билките включва тяхното изсушаване, оситняване, обезпрашаване, обеззаразяване и балиране. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е изсушаване на билките.

Билкозаготвителят е лице, което изкупува събрани билки и/или извършва първичната им обработка.

Билкозаготвителят е длъжен:

1. да уведоми съответната регионална инспекция по околната среда и водите за организирания от него билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях.

2. да води книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в регионалната инспекция по околната среда и водите;

3. да осигурява достъп на контролните органи по ЗЛР за проверка на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация.

4. до 31 януари да представя в съответната регионална инспекция по околната среда и водите обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности.

Изкупуването на неподложени на първична обработка билки може да се извършва и от лица, различни от билкозаготвителите, за нуждите на производства, за които са необходими билки в необработен вид.

Изкупените свежи или първично обработени билки се придружават от документите, определени от ЗЛР.

Лицата, които кандидатстват за позволително, подават до органите Кмета на общината заявление, което съдържа:

1. името, местожителството и данните от личната карта на заявителя;
2. вида и количеството на ползването;
3. района на събирането.

Позволителното се издава в еднодневен срок от постъпването на заявлението, освен когато за определянето на разрешеното количество се изискват допълнителни справки, но не по-късно от 5 дни от постъпването на заявлението. Позволителните за ползване се издават по реда на постъпването на заявленията.

За определяне на количеството се отчитат предвижданията на плановите документи по ЗЛР, включително на документите в проектна фаза.

Отказва се издаването на позволително при изчерпване на количествата лечебни растения, определени от плановите документи, като се мотивира писмено в гореустановения срок. Издаденото позволително, както и отказът могат да се обжалват от заинтересуваните лица по реда на Закона за административното производство. Изменение на позволителното може да се извършва само от органа, който го е издал, когато титулярят изрази желание да бъдат променени видът, количеството или районът на събиране.

Позволителното за ползване се отнема със заповед, когато от дейността на титуляря на позволителното за ползване е настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения. Заповедта може да се обжалва по реда на Закона за административното производство.

ТАРИФА ЗА ТАКСИТЕ

за ползване на лечебни растения и други природни биологични ресурси от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост

№ по ред	Наименование	Мярка	Такса (в лв.)
1	2	3	4
I.	Растения и горски плодове (извън списъка на лечебните растения по Закона за лечебните растения), гъби в сурово състояние и животни		
1.	Грудки, корени, коренища (с изключение на такива от репей, коприва, троскот)	кг	0,03
2.	Листа (с изключение на такива от коприва)		
	- орех	кг	0,01
	- други		0,03
3.	Стръкове (с изключение на такива от маточина)	кг	0,03
4.	Цветове (с изключение на такива от лайка)	кг	0,03
5.	Плодове		
	- шипка	кг	0,05
	- орех, обикновен кестен	кг	0,15
	- други	кг	0,03
6.	Горски репродуктивни материали		
	- иглолистни шишарки	кг	0,10
	- семена от иглолистни видове	кг	1
	- необработени изходни материали от широколистни видове за добив		

	на семена	кг	0,10
	- семена от дъбове, бук, костилкови, черупкови видове и други	кг	0,15
	- части от растения за вко- реняване, размножаване и залесяване	бр.	0,03
7.	Пъпки	кг	0,08
8.	Кори		
	- обикновен кестен	кг	0,03
	- други	кг	0,03
9.	Лишеи, мъхове		
	- боров, дъбов	кг	0,04
	- други	кг	0,06
	- мъхове	кг	0,08
10.	Гъби		
	- смръчкула	кг	0,40
	- пачи крак	кг	0,28
	- манатарка	кг	0,22
	- сиво-жълт пачи крак	кг	0,10
	- рижийка, челядинка	кг	0,06
	- масловка	кг	0,03
	- златист пачи крак	кг	0,10
	- тръбенка	кг	0,10
	- други	кг	0,06
11.	Събиране на охлюви	кг	0,10
12.	Улов на жаби	кг	0,20
II.	Сено-сухо	кг	0,03
III.	Листников фураж	простран- ствен куб.м	0,10
IV.	Зеленина иглолистна и широколистна (за украса)	простран- ствен куб.м	3
V.	Зеленина иглолистна и широколистна (за технически цели)	т	2
VI.	Коледни елхи:		
	-до 1 м	бр.	1,80
	-до 2 м	бр.	2,40
	-над 2 м	бр.	3,60
VII.	Пръчки-върбови, лескови и др.-сурови	бр.	0,10
	-дрянови клони до 1 м	бр.	0,10
VIII.	Камъш, папур и др.	кг	0,05
IX.	Пънове от всички дървесни видове	простран- ствен куб.м	0,50
X.	Борина от пънове	т	2
XI.	Смола-балсамова (течна и суха)	кг	0,10
XII.	Паша в горите и горските		

1.	пасища за една година за едър рогат добитък	за 1 бр.	1,50
2.	за коне, катъри, магарета и мулета	за 1 бр.	0,80
3.	за овце	за 1 бр.	0,30
4.	за свине	за 1 бр.	2
5.	за кози или ярета до 3 бр.	за 1 бр.	2
6.	за кози или ярета до 5 бр.	за 1 бр.	2,50
7.	за кози или ярета над 5 бр.	за 1 бр.	6

Таксите се заплащат преди издаване на позволителното.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Наредба № 2 от 20 януари 2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от Министерство на околната среда и водите, обн. дв. бр.14 от 20 февруари 2004г

2. Наредба № 5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите, обн. дв. бр.85 от 28 септември 2004г

2. Образец на позволително за ползване на лечебни растения и други природни биологични ресурси от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост.